

Наукові перспективи

Видавнича група

Bulletin of Science and Education

ВІСНИК НАУКИ ТА
ОСВІТИ

ISSN 2786-6165 (ONLINE)

серії: філологія, культура і мистецтво,
педагогіка, історія та археологія, соціологія

№ 8(14) 2023

Видавнича група «Наукові перспективи»

**Громадська організація
«Християнська академія педагогічних наук України»**

«Вісник науки та освіти»

***(Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія»,
Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)***

Випуск № 8(14) 2023

Київ – 2023

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Public organization

"Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine"

"Bulletin of Science and Education"

***(Series" Philology ", Series" Pedagogy ", Series" Sociology ",
Series" Culture and Art ", Series" History and Archeology")***

Issue № 8(14) 2023

Kiev – 2023

«Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)»:
журнал. 2023. № 8(14) 2023. С. 1051

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 31.08.2023, № 11/8-23)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології (спеціальність - 035 філологія).

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, громадської наукової організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання» та громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів філології, соціології, науки про освіту, історії, археології, а також, культурології та мистецтвознавства з метою їх впровадження у сучасний науково-освітній простір.

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходить застосування тематика наукового журналу.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar.

Головний редактор: Гурко Олена Василівна - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна).

Редакційна колегія:

- Александрова (Верба) Оксана Олександрівна – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри теорії музики Харківського національного університету імені І. П. Котляревського, (Харків, Україна)
- Вакулик Ірина Іванівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
- Волошенко Марина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи Державного університету "Одеська Політехніка" (Одеса, Україна)
- Вуколова Катерина Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Дніпро, Україна (Дніпро, Україна)
- Головня Алла Василівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- Колмикова Олена Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Дунайського інституту Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- Кошетар Ульяна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- Линтвар Ольга Миколаївна - кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Литвинська Світлана Віталіївна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету, (Київ, Україна)
- Матійчин Ірина Мстиславівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри методики музичного виховання і диригування Навчально-наукового інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Дрогобич, Україна)
- Матяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)

- ✚ Мацько Віталій Петрович - доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови та літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (Хмельницький, Україна)
- ✚ Михайленко Любов Федорівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- ✚ Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всевітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- ✚ Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмайльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- ✚ Міщенко Ірина Іванівна - кандидат мистецтвознавства, доцент, Заслужений працівник культури України, член Національної спілки художників України, доцент кафедри мистецтвознавчої експертизи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (Київ, Україна)
- ✚ Ніколаєв Микола Ілліч - доктор історичних наук, професор кафедри історії на методику її навчання Ізмайльського державного гуманітарного університету (Одеса, Україна)
- ✚ Осова Ольга Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземної філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (Харків, Україна)
- ✚ Палічук Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна)
- ✚ Потенко Людмила Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, директор Черкаського інформаційно-учбового тренінгового центру Національного університету «Одеська юридична академія», доцент кафедри іноземних мов НУ «ОЮА», членкиня Центру українсько-європейського наукового співробітництва (Одеса, Україна)
- ✚ Присяжнюк Олексій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент кафедри всевітньої історії та методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- ✚ Прокопович Лада Валеріївна - доктор філософських наук, професор кафедри культурології та філософії культури Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)
- ✚ Робах Ігор Юрійович - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Харків, Україна)
- ✚ Руденко Юлія Анатоліївна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського (Одеса, Україна)
- ✚ Сидоренко Сергій Іванович - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Січкаренко Галина Геннадіївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Київ, Україна)
- ✚ Скляр Ірина Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології, доцент кафедри світової літератури Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ Донбаський Державний педагогічний університет, постдокторант(м. Дніпро, Україна)
- ✚ Степанова Наталія Михайлівна - кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти, заступник з науки директора ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (Черкаси, Україна)
- ✚ Стратулат Наталія Вікторівна, кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри правничої лінгвістики Національної академії внутрішніх справ, (Київ, Україна)
- ✚ Супрун Володимир Миколайович – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- ✚ Тележкіна Олеся Олександрівна - доктор філологічних наук (спеціальність "Українська мова"), доцент, професор кафедри мовної підготовки, педагогіки та психології Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, (Харків, Україна)
- ✚ Толочко Світлана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
- ✚ Хитровська Юлія Валентинівна - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
- ✚ Федотова Оксана Олегівна - доктор історичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри інформаційної діяльності Маріупольського державного університету (Київ, Україна)
- ✚ Чікарькова Марія Юріївна - доктор філософських наук (спец. "філософія культури"), професор кафедри філософії та культурології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна)
- ✚ Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- ✚ Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- ✚ Шологон Лілія Іванівна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- ✚ Щербак Олена Володимирівна - кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри прикладної лінгвістики Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв, Україна)
- ✚ Янкович Олександра Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (Тернопіль, Україна)
- ✚ Ярослав Сирник - доцент кафедри етнології та культурної антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

Купрієвич В.О. <i>УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ ФАХІВЦІВ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ</i>	586
Лі Юаньці <i>ФЕНОМЕНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЕМПАТІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У СВІТОВОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ</i>	598
Лушпай Т.І., Якименко С.І. <i>СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИХОВАННЯ ОСНОВ ПАТРІОТИЗМУ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ (КІНЕЦЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)</i>	615
Мамчур О.І., Ванда І.В. <i>ГЕОГРАФІЯ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА: ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ У КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙ В ОСВІТІ Й СУЧАСНОГО ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ</i>	625
Мамчур О.І., Котик Л.І. <i>ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ</i>	644
Марчук О.О., Мельничук Л.Б., Шкабаріна М.А., Пилипчук В.В. <i>ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО СПІВПРАЦІ З БАТЬКАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	659
Миколайко В.В., Кіпоренко О.В. <i>ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИКИ ДО ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ</i>	670
Мороз-Рекотова Л.В. <i>ФОРМУВАННЯ НАВИЧКИ ПРИЙМАТИ УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ ЗАСОБАМИ ВИРІШЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ЗАДАЧ</i>	690
Ненько Ю.П. <i>ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДО ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ</i>	704

УДК 378.02

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8\(14\)-644-658](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8(14)-644-658)

Мамчур Ольга Ігорівна кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної і соціальної географії імені професора Олега Шаблія, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Дорошенка, 41, м. Львів, 79000, тел.: (032) 239-46-57, <https://orcid.org/0000-0003-3642-4385>

Котик Любов Іванівна асистент кафедри економічної і соціальної географії імені професора Олега Шаблія, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. П. Дорошенка, 41, м. Львів, 79007, тел.: (032) 239-43-93, <https://orcid.org/0000-0001-5046-2287>

ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація. Інновації в географічній освіті можуть суттєво покращити процес навчання і сприяти більш глибокому засвоєнню матеріалу студентами. Охарактеризовано сучасні програмні документи, і правові чи інші регламенти документи, що характеризують сучасну географічну освіту (як середню, так і вищу), які висвітлюють головні інноваційні потреби і тенденції освітньої галузі. Виявлено інноваційні аспекти розвитку географічної освіти, що пов'язані передусім із нововведеннями у зміст навчальних програм і матеріалів сучасних тенденцій географічної науки, та розвитку суспільства і охорони природного довкілля; також методичних інновацій та інновацій в організації навчального процесу й технічних інновацій. Запропоновано схему групування головних інновацій у географічній освіті. Детально проаналізовано методичні й організаційні інновації, що актуальні для географічної освіти сучасності.

Відзначено інноваційних тенденцій у сучасній географії, зокрема формування змісту освітніх матеріалів і програм з географії обов'язково з вираховуванням головних тенденцій розвитку географічної науки; потребу збалансованого підбору сучасних та інноваційних методичних підходів у географічній освіті; популяризацію знань і досліджень з географії, акцент на сучасних прикладних можливостях географії; сприяння вихованню почуття патріотизму (поваги та любові до своєї країни, народу) на заняттях географії; - сприяння освоєнню учнями

гнучких навиків (soft skills) та вдосконалення основ географічної грамотності (освіченості); потребу оновлення методики самостійної роботи учнів/студентів, зокрема проектних методах і дослідницькій роботі учнів; використання актуальної достовірної географічної інформації із авторитетних джерел, як для формування змісту навчальних занять, так і для створення візуального контенту для занять з географії.

Ключові слова: інновація, навчальний план, географічна освіта, компетентності, освітній процес, географічна наука.

Mamchur Olga Ihorivna PhD in Geography, Associate Professor of Oleh Shabliy Department of Economic and Social Geography, Ivan Franko National University of Lviv, P. Doroshenko St., 41, Lviv, 79000, tel.: (032) 239-46-57, <https://orcid.org/0000-0003-3642-4385>

Kotyk Liubov Ivanivna lecturer of Oleh Shabliy Department Economic and Social Geography, Ivan Franko National University of Lviv, P. Doroshenko St., 41, Lviv, 79000, tel.: (032) 239-43-93, <https://orcid.org/0000-0001-5046-2287>

INNOVATIVE ASPECTS OF GEOGRAPHY EDUCATION DEVELOPMENT

Abstract. Innovations in geographical education can significantly improve the learning process and contribute to a deeper understanding of the material by students. The article describes the current policy documents and legal or other regulatory documents that characterize modern geographical education (both secondary and higher), which highlight the main innovative needs and trends in the field of education. The innovative aspects of geographical education development are identified, which are primarily related to innovations in the content of curricula and materials of modern trends in geographical science, as well as the development of society and environmental protection; as well as methodological innovations and innovations in the organization of the educational process and technical innovations. The scheme of grouping the main innovations in geographical education is proposed. The methodological and organizational innovations that are relevant for geographical education today are analyzed in detail.

Innovative trends in modern geography are noted, including the formation of the content of educational materials and programmes in

geography, taking into account the main trends in the development of geographical science; the need for a balanced selection of modern and innovative methodological approaches in geographical education; popularisation of knowledge and research in geography, emphasis on modern applied capabilities of geography; promotion of a sense of patriotism (respect and love for one's country, people) in geography classes; - promoting the development of soft skills and improving the basics of geographical literacy (education); the need to update the methodology of pupils'/students' independent work, in particular project methods and research work of students; the use of up-to-date reliable geographical information from authoritative sources, both to form the content of training sessions and to create visual content for geography classes.

Keywords: innovation, curriculum, geographical education, competencies, educational process, geographical science.

Постановка проблеми. Інновації у географічній освіті сприяють активному та цікавому навчанню, розвитку м'яких та базових навичок, а також підготовці учнів до розуміння та вирішення географічних проблем прикладного аспекту. Важливим є аналіз сучасної нормативної бази – української та світової щодо напрямків впровадження інновацій у географічну освіту. Ці програмні документи, і правові чи інші регламентні документи, що характеризують сучасну географічну освіту (як середню, так і вищу), висвітлюють головні інноваційні потреби і тенденції освітньої галузі.

Загалом, інновації в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану [1].

Нині важливими впровадження нових ідей, принципів і закономірностей сучасної географічної науки (інновації змісту), а також методик і технічних засобів навчання (інструментарію) у навчальний процес.

Серед сучасних тенденцій суттєвим є застосування активних методів навчання (використання методів, таких як проблемне навчання, проектна робота, ділові ігри тощо, може допомогти студентам більше зануритися в конкретні реальні ситуації та вирішувати практичні завдання). Особливо важливим у географічній освіті є використання сучасних технологій (впровадження географічних інформаційних

систем (ГІС), віртуальних екскурсій, онлайн-ресурсів для аналізу регіональних процесів може зробити навчання більш захоплюючим та ефективним); посилення практичних досліджень (залучення студентів та учнів до проведення реальних досліджень у різних географічних об'єктів і змога застосовувати теоретичні знання на практиці). Акцент на практичних навичках й сприяння самостійному навчанню – один із ключових у сучасній освіті, втім числі і географічній. А залучення в навчальні програми з географії елементів навичок аналізу даних, роботи з великими обсягами інформації може підготувати студентів до реальних викликів сучасної географії.

Міждисциплінарний підхід, що полягає в інтеграції елементів природничої і суспільної географії у навчальний процес разом із іншими навчальними дисциплінами може допомогти учням/студентам бачити більший зв'язок між різними аспектами просторового розвитку. Формування навчальних програм та основі інновацій має допомагати створювати більш практичний та захоплюючий навчальний досвід для студентів та учнів, що підготує їх до реальних викликів сучасного світу.

Методика. Для дослідження інноваційних тенденцій важливо проаналізувати головні групи (типи) інновацій, головні документи (офіційні і неофіційні) про базові тенденції і потреби інновацій у географічній освіті. Важливо окреслити головні методичні прийоми, що на часі застосовувати у навчальному процесі середньої і вищої шкіл. У статті проаналізовано проєкт Стандарту вищої освіти магістерського рівня спеціальності 014 Середня освіта, “Концепції розвитку педагогічної освіти”, “Професійному стандарті вчителя” та міжнародних документах географічних товариств, що визначають головні інноваційні напрямки та виклики у географічній освіті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему впровадження інновацій в освітній процес з географії розкрили Д. Мальчикова, К. Мезенцев [Мальчикова]. Учені детально проаналізували трансформацію стандартів базової географічної освіти в Україні та державах світу (США, Швейцарія, Японія), її вплив на формування публічного імідж географії. Наголосили, що: «трансформації й оновлення змісту та методів навчання географії мають включати побудову навчальних стратегій з використанням інновацій і найкращих практик впровадження геомедіаресурсів як цифрового навчального середовища для шкільного навчання та викладання» [2, с. 61]. Особливу увагу вчені звернули на «новаторський рух в сфері географічної освіти пов'язаний з широким впровадженням геоінформаційних систем, дистанційного

зондування Землі, геопросторових технологій для вивчення географії в школі» [2, с. 62]; означили про недоцільність використання виключно традиційних методів навчання як у середній так і вищій школі — «це пов'язано з поширенням нових технологій, що забезпечують доступ до географічної інформації і географічних геомедіаресурсів» [2, с. 62].

На аспектах якісного засвоєння учнями змісту географічної освіти, через впровадження інноваційних методів навчання, зосередили увагу О. Варакута, Х. Варакута [3]. Учені розкрили переваги застосування освітньої технології MOOC (англ. Massive open online course) – масові відкриті онлайн-курси, методу перевернутий клас, принципу BYOD (Bring your own devices – Принесіть свої власні пристрої), динамічного оцінювання, гейміфікації, змішаного навчання, скрайбінгу, кейс-методу тощо.

О. Топузов (2021) розглянув освітній процес в географії через призму сучасних напрямків модернізації вищої освіти, зокрема освітніх методик, технологій та засобів; наголосив на важливості застосування у навчальному процесі з географії інноваційних методів — геоінформаційних систем і технологій, які сприяють опануванню фахових компетентностей майбутніх вчителів географії. Учений означив, що «комп'ютеризоване навчання має великий дидактичний потенціал, дає змогу активізувати самостійну навчально-пізнавальну діяльність студентів» [4, с. 206].

Окремі аспекти впровадження інноваційних технологій у підготовку майбутніх вчителів географії розкриті у працях О. Мамчур [5-7], Л. Котик [6-7], І. Ванди [6-7]. Також інноваційні підходи у навчанні географії представлені у працях В. Яковлевої [8].

Загальні дидактичні засади і методика географії представлені у працях В. Самойленко та ін. [9], О. Топузова [4] та ін.

Мета статті – виявлення інноваційних аспектів розвитку географічної освіти, що пов'язані передусім із нововведеннями у зміст навчальних програм і матеріалів, з особливою увагою до методичних інновацій, інновацій в організації навчального процесу й технічних інновацій.

Виклад основного матеріалу. Інновація, у контексті педагогічного процесу, означає введення нового в цілі, зміст, методи та форми навчання і виховання, організацію спільної діяльності вчителя та учня. Загалом, педагогічна інновація – нововведення в педагогічну діяльність, зміни у змісті та технології навчання і виховання, мають на меті підвищення їх ефективності [1].

Розвиток системи вищої та середньої освіти вимагає від педагогічної науки й практики вивчення і впровадження сучасних технологій та нових методів навчання дітей та молоді. Інновації в педагогіці пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобалізаційними та інтеграційними процесами. Інноваційна діяльність в Україні передбачена Законом України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні, Державною програмою прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку. Інновації в освіті є закономірним явищем, динамічним за характером і розвивальним за результатами, їх запровадження дозволяє вирішити суперечності між традиційною системою і потребами в якісно новій освіті.

Сутнісною ознакою інновації є її здатність впливати на загальний рівень професійної діяльності педагога, розширювати інноваційне поле освітнього середовища у навчальному закладі, регіоні. Як системне утворення інновація характеризується інтегральними якостями: інноваційний процес, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, інноваційне середовище [1, 9].

Джерелом інновації є цілеспрямований пошук ідеї з метою розв'язання суперечностей, її освоєння відбувається шляхом апробації в формі педагогічного експерименту або пілотного впровадження. Розвиток інновації залежить від того, наскільки соціально-психологічне середовище потребує нової ідеї. Подальше існування інновації пов'язане з переходом у стадію стабільною функціонування.

Впровадження інновацій в географічну освіту зумовлено важливістю географії у житті сучасної людини. Як означено у “Міжнародному відділі географічної освіти” (“International Chapter on Geographical education”) (2016): «географія необхідна для становлення відповідальних і активних громадян у сучасності і в майбутньому; географія може бути джерелом інформації, можливостей і стимулів для суб'єктів усіх рівнів освіти та внести свій вклад у безперервний процес пізнання і отримання задоволення від навколишнього Світу; географія розуміє, що молодь потребує більше компетенцій для забезпечення ефективного міжнародного співробітництва у сфері економіки, політики, культури і охорони довкілля у світі, який охоплений глобалізацією; вивчення географії здатне надихати і захоплювати людей; географія – життєво важливий предмет і джерело знань для людей ХХІ ст., які живуть у тісному, взаємопов'язаному світі; географічні знання і навички, особливо, коли вони опосередковані через геопросторові технології, створюють унікальні можливості для

осмислення сучасного Світу» [10, р. 4]. Водночас у Хартії наголошено, що: «географічною освітою нехтують в одних частинах світу, а в інших воно погано структурована та не отримує належної підтримки» [10, р. 5]. Змінити це можна тільки за умов ефективного навчання географії, яке здатне захоплювати та надихати людей, оскільки «географічна освіта дозволяє поглибити розуміння багатьох сучасних викликів таких як зміни клімату, продовольча безпека, пошук нових джерел енергії, нераціональне використання природних ресурсів та урбанізація» [10, р. 6], а «географічні знання та навички, особливо коли вони опосередковані через геопросторові технології, пропонують унікальні можливості для осмислення сучасного світу. Разом, вони утворюють безцінний набір навичок XXI ст., які затребувані уже сьогодні і необхідні завтра» [10, р. 10].

Проблему впровадження інновацій в освітній процес означено в «Професійному стандарті вчителя» (2020) [11]. Зокрема, реалізація трудової функції «Навчання учнів предметів» передбачає набуття інформаційно-цифрової компетентності складовими елементами якої є: «здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності; здатність ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси; здатність використовувати цифрові технології в освітньому процесі» [11].

Виконання трудової функції «Партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу» передбачає наявність у вчителя психологічної компетентності компонентами якої є «здатність формувати мотивацію учнів та організувати їхню пізнавальну діяльність; здатність формувати спільноту учнів, у якій кожен відчуває себе її частиною» [11], що у час інформаційного виклику не можливо зробити без впровадження інноваційних методів навчання в освітній процес.

Найповніше виклик впровадження інноваційних методів навчання в освітній процес означено в трудовій функції вчителя «Безперервний професійний розвиток», яка реалізується через інноваційну компетентність — «здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі; здатність використовувати інновації у професійній діяльності; здатність застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності» [Професійний ...], компетентність здатність до навчання впродовж життя – «здатність визначати умови та ресурси професійного розвитку впродовж життя; здатність взаємодіяти з іншими вчителями на засадах партнерства та підтримки (у рамках наставництва, супервізії тощо» [11]. Остання компетентність важлива у рамках переходу до STEM-освіти та інтегрованих уроків, що є

прикладом інноваційних методів освітнього процесу і передбачає тісну міжособистісну комунікацію між вчителями-предметниками.

Запровадження інновацій в освітній процес висвітлено у «Концепції розвитку педагогічної освіти» (2018). Зокрема, в оцінці сучасного стану педагогічної освіти в Україні означено, що: «Усе відчутнішою стає потреба в подоланні таких побічних наслідків вузькоспеціалізованої освіти, як фрагментарність світосприйняття, незадовільний стан міжпрофесійних комунікацій [12]. Це обумовлює необхідність переосмислення змісту освіти на користь зростання частки міжпредметної і міжгалузевої інтеграції знань» [12]. Останнє можливо здійснити лише використанням інноваційних методів навчання, особливо враховуючи освітні втрати спричинені COVID-19 та російсько-українською війною.

Водночас, у «Концепції ...» схарактеризовано і виклик з яким стикаються педагогічні працівники у сфері впровадження інноваційних технологій навчання: «погіршення якості освіти, яке зумовлене неспроможністю певної частини педагогічних працівників та здобувачів педагогічної освіти до опанування та практичного використання новітніх методик (технологій) навчання, виховання та розвитку» [12].

У «Концепції ...» зазначено, що оволодіння інноваціями забезпечує конкурентоспроможність педагогічного працівника на ринку освітніх послуг, підтверджує його професіоналізм і майстерність, «особисту відповідальність за власний неперервний професійний розвиток, налаштованість на сприйняття нового, здатність до особистого творчого розвитку, інноваційних пошуків і відкриттів» [12]. Наголошено, що впровадження інноваційних методів навчання є вимогою часу і запитом суспільства: «Набуття педагогічними працівниками компетентностей та особистих здатностей у тому числі, в технологіях електронного навчання, медіа грамотності, інформаційної та кібербезпеки, а також основ андрогогіки є необхідною умовою їх безперервного професійного розвитку» [12].

Серед новітніх тенденцій науки, на думку проф. Олега Шаблія, слід враховувати процес “віртуалізації суспільства”, зокрема економіки та її підсистем (кластерів). Поряд з реальними і концептуальними об’єктами суспільної географії необхідно активно вивчати віртуальні об’єкти (віртуальне поселення, район, комплекс тощо). Зокрема, варто переглянути поняттєво-термінологічний апарат ... у контексті його віртуалізації [13].

Інноваційні аспекти розвитку географічної освіти означено в проєкті Стандарту вищої освіти магістерського рівня спеціальності

014 Середня освіта [14]. Інноваційні моменти розкрито в інтегральній: «здатність розв'язувати складні задачі або проблеми в галузі освіти, що передбачає здійснення інновацій та/або проведення педагогічних досліджень і характеризується невизначеністю умов» і фаховій компетентності: «ФК2. Здатність використовувати інновації у професійній діяльності», програмних результатах навчання: «Визначає, аналізує та характеризує педагогічні інновації, демонструє вміння їх практичного застосування у професійній діяльності» [14].

Виділимо головні групи інновацій у географічній освіті (рис. 1). Перша група стосується інновацій змісту. Важливо формувати зміст навчальних матеріалів згідно найновіших тенденцій географічної науки, зважати на і галузі і сфери (починаючи від первинного поділу на природничу й суспільну), а також на тенденції інтердисциплінарності також. Важливо правильно формувати структуру цих планів згідно навчально-психологічних особливостей учнів/студентів, обирати послідовності тем, та тривалість вивчення складніших чи простіших до розуміння розділів географії.

Методично-організаційні інновації стосуються головних методик, прийомів і технологій навчання, що застосовуються при певних умовах організації навчання (тому вони невіддільні, і разом розглядаються у групуванні на рис. 1).

Розвиток географічної освіти в сучасному світі містить ряд інноваційних аспектів, які сприяють покращенню якості навчання та збагаченню знань учнів. Серед головних методично-організаційних інновацій слід розвивати такі:

а) посилення картографічних компетенцій й використання географічних інформаційних систем (ГІС): ГІС дозволяють аналізувати, візуалізувати та обробляти географічні дані. Учні можуть вивчати просторові зв'язки, створювати свої карти та аналізувати реальні географічні проблеми;

б) застосування дистанційних та віртуальних технологій: завдяки розвитку віртуальної реальності та онлайн-навчання, учні можуть відвідувати віртуальні географічні подорожі, досліджувати географічні об'єкти та явища безпосередньо з класу;

в) застосування ігрових методик в навчання – застосування додатків та ігор з географічною складовою, що сприяє зацікавленості учнів і полегшує процес засвоєння знань;

д) проектне навчання: включення учнів у географічні проекти, дослідження та дослідницьку роботу розвиває їхні аналітичні та дослідницькі навички, а також допомагає застосовувати теоретичні знання на практиці, поширення методик STEM/STEAM в географії;

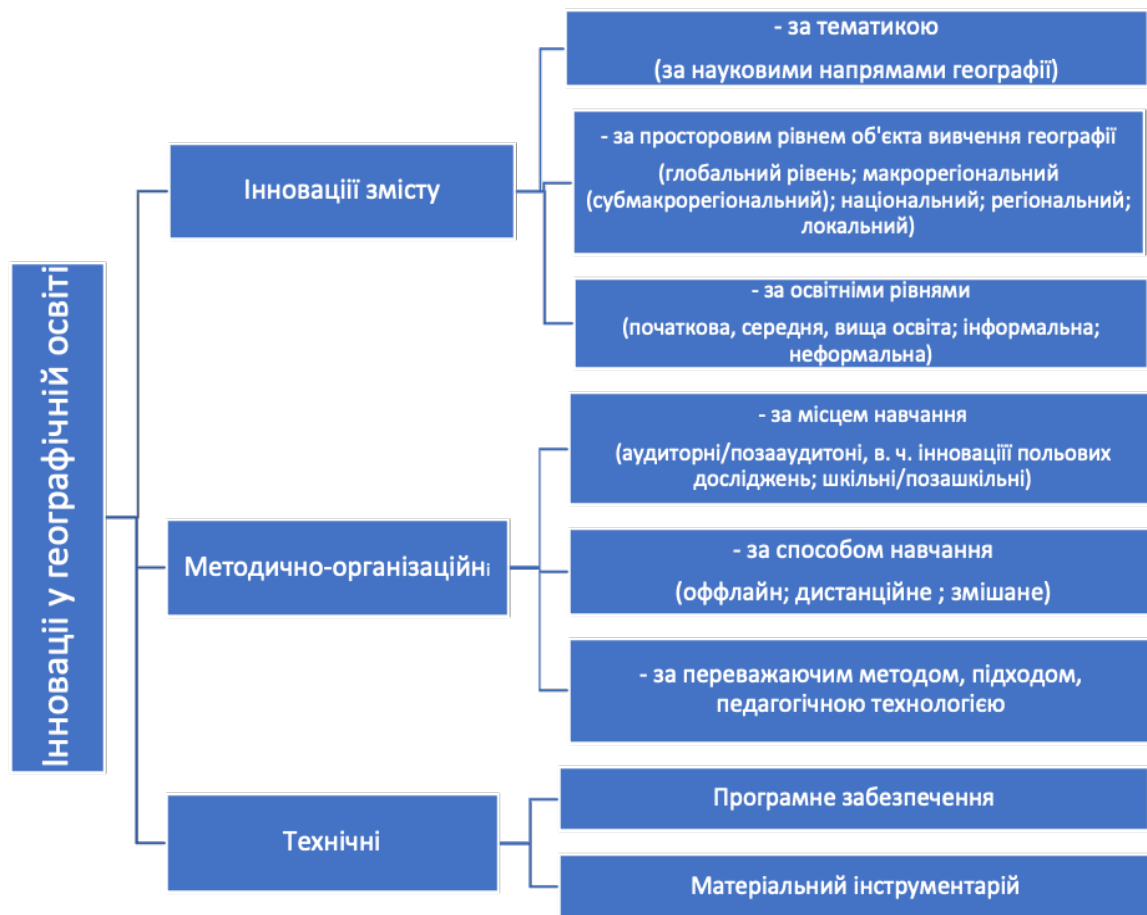

Рис. 1. Групи головних інновацій у географічній освіті

Аналіз сучасних географічних проблем: вивчення актуальних географічних проблем, таких як зміна клімату, урбанізація, водні ресурси тощо, сприяє формуванню глибокого розуміння глобальних викликів;

е) інтердисциплінарний підхід: географічна освіта поєднується з іншими науками, такими як екологія, економіка, соціологія, політика, що допомагає учням бачити комплексність та взаємозв'язки між різними аспектами сучасного світу [7];

е) сприяння географічній грамотності і розвитку критичного мислення: розвиток навичок критичного аналізу географічних даних, карт, статей та джерел допомагає учням/студентам розуміти, як інформація впливає на їхнє сприйняття світу;

й) коректне використання створення візуальної й аудіо-інформації – ментальних карт, схем, влогів, блогів; використання географічної номенклатури.

Технічні інновації загалом поділяються на дві групи – програмне забезпечення та матеріальні інструменти. Проте вони насправді,

надзвичайно різноманітні і посилюють ефекти новизни двох перших груп – інновацій змісту та методично-організаційних інновацій.

До прикладу, серед актуального програмного забезпечення, що використовується у географії, згадаймо як одні з наймодерніших засобів навчання, – створення тематичних карт (візуальне відтворення списку ключових слів, категорій, символів на єдиному спільному зображенні), карт знань (ментальних карт), медіаконтенту (змістове наповнення засобу інформації з метою передачі інформативних, загальнозначимих, естетично привабливих різножанрових повідомлень, спрямованих на масову аудиторію), інтерактивних часових стрічок (онлайн-сервіс для створення інтерактивних часових стрічок із додаванням фото, відео, текстових, аудіоматеріалів; забезпечує унаочнення (візуалізацію) певних проміжків часу і показ хронології подій), шести капелюхів мислення, TED-виступів тощо [15].

Ці інноваційні аспекти сприяють активному та цікавому навчанню, розвитку аналітичних та критичних навичок, а також підготовці учнів до розуміння та вирішення глобальних проблем.

Потреба інновацій у сучасній географії як освітньої дисципліни має ряд тенденцій:

- формування змісту освітніх матеріалів і програм з географії обов'язково має враховувати головні тенденції розвитку географічної науки. Географічна наука і освіта мають крокувати разом. Тенденції географічної освіти виникають завдяки сучасним тенденції розвитку суспільства, доквілля. Це вимагає постійного вдосконалення поняттєво-термінологічного апарату на заняттях географії у вищій і середній школі;

- збалансований підбір сучасних та інноваційних методичних підходів у географічній освіті (серед головних методів – порівняльний, системний, картографічний, літературний, статистичний, аналізу, прогнозно-конструктивний, серед новітніх – використання ГІС технологій, формування баз даних, створення відео, аудіо-контенту застосування штучного інтелекту);

- популяризація знань і досліджень з географії, акцент на сучасних прикладних можливостях географії у сфері збалансованого розвитку, екологізації сфер діяльності; землевпорядкування, суспільствознавства, геоурбаністики, геоекологічних проблем, географічного країнознавства і регіонаознавства, ГІС-технологій, тощо.

- виховання почуття патріотизму (поваги та любові до своєї країни, народу) на заняттях географії, застосування україноцентричного підходу до викладання географії від молодшої школи до магістерських програм вищих навчальних закладів;

- сприяння освоєнню учнями гнучких навиків (soft skills) та вдосконалення основ географічної грамотності (освіченості);
- оновлення методики самостійної роботи учнів/студентів, зокрема проектних методах і дослідницькій роботі учнів; загалом, популяризація здійснюється шляхом видання економіко-країнознавчої літератури, виготовлення відеофільмів та інших відеоматеріалів (влогів, подкастів тощо), створення радіо- і телепередач;
- використання актуальної достовірної географічної інформації із авторитетних джерел, дотримання норм інформаційної безпеки – як для формування змісту навчальних занять, так і для створення візуального контенту для занять з географії;
- збалансоване використання візуальних матеріалів у географічній освіті, зокрема методик, що сприяють розвитку м'яких на базових навиків, як от метод ментальних карт, чи TED-виступів, брейн-стормінгу, чи дебатів за географічною тематикою у проблемному викладі;
- сприяння розвитку картографічних навиків й математичних методів у ході суспільно-географічних досліджень, впровадження ГІС-технологій у навчальний процес з географії;
- поширення міжпредметних зв'язків поміж навчальними дисциплінами, які викладаються у руслі єдиного напрямку підготовки бакалавр/магістр за освітньою програмою 014.07 “Середня освіта (Географія)” та 106 “Географія” й поєднання методик дослідження різних наук [5-6];
- створення сучасних підручників, посібників [6], атласів сучасного зразка (як довідкових атласів для вчителів, так і шкільних атласів), довідкових (фактично, кількість сучасних словників і довідників, в т. ч. електронних україномовних, є недостатньою) та інших дидактичних матеріалів;
- дотримання принципів Нової української школи, сприяння розвитку базових компетентностей – для розвитку учнів креативного і дослідницького потенціалу;
- врахування особливостей інтегрованих програм з географічним компонентом (наприклад, природничого циклу);
- створення власне дидактичних завдань при підготовці бакалаврів за освітньою програмою “Середня освіта (Географія)”, в тім числі для індивідуального навчання, також формування електронних курсів, систем опитування і оцінювання результатів навчання, підготовки до педагогічних практик, а також таким що відповідають потребам НУШ;

- підбір інтерактивних методів під час практичних робіт, семінарських робіт із географії світового господарства в класі, також методів дистанційного і змішаного навчання.

Висновки. Розвиток географічної освіти в сучасному світі включає в себе багато інноваційних аспектів (змісту, методики і технічних), які сприяють покращенню якості навчання та збагаченню знань учнів. Головні проблеми впровадження інновацій в освітній процес означено в проєкті Стандарту вищої освіти магістерського рівня спеціальності 014 Середня освіта, “Концепції розвитку педагогічної освіти”, “Професійному стандарті вчителя” та міжнародних документах географічних товариств. Сучасні інноваційні аспекти при викладанні географії у середній вищій школі пов’язані із: відображенням актуальних тенденцій розвитку географії у навчальних програмах; також із загальними тенденціями і майбутніми парадигмами географічних проблем; удосконаленням методики навчання, також активним впровадженням компетентнісного і діяльнісного підходів викладання географії в школі, особливо під час впровадження принципів НУШ.

Література:

1. Дубасенюк О.А. Інновації в сучасній освіті // Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: зб. наук.-метод. праць / за заг. ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12-28.
2. Мальчикова Д.С., Мезенцев К.В. Публічний імідж географії в контексті трансформації стандартів базової середньої освіти: досвід України і світу // Укр. геогр. журн. 2022. №1. С. 53-63.
3. Варакута О.М., Варакута Х. О. Інноваційні підходи до формування змісту географічної освіти в школі // Освітній простір XXI століття: реалії, новації, перспективи. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2017. С. 22-26.
4. Топузов О.М. Географічна освіта XXI століття: перезавантаження // Географічна наука та освіта: перспективи та інновації: Зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. Переяслав, 2021. С. 202-206.
5. Мамчур О.І., Ванда І.В., Котик Л.І. Формування системи суспільно-географічних знань в процесі викладання у вищій школі // Міжнародний науковий вісник: зб. наук. праць / ред. кол.: І.В. Артёмов (голова) та ін. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2014. Вип. 2(9). С. 254-266.
6. Мамчур О.І., Ванда І.В., Котик Л.І. Суспільно-географічні дисципліни: роль у формуванні професійних компетентностей // Наукові записки Тернопільського нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Серія: географія. Тернопіль: СМП «Тайп». № 1. Вип. 40. 2016. С. 73-81.
7. Мамчур О.І. Традиційні та інноваційні підходи до типізації країн у шкільному країнознавстві і регіонаознавстві // Наукові інновації та передові технології. 2023. № 6(20). С. 494-502.

8. Яковлева В.А., Власенко Р.П., Андрійчук Т.В. Методика навчання географії: інноваційні технології в процесі викладання географії у базовій та профільній школі // Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія». 2023. Вип. 3.

9. Дидактика географії: монографія (електронна версія) / В.М. Самойленко, О.М. Топузov, Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва. Київ: НікаЦентр, 2013. 570 с.

10. International Chapter on Geographical education. 2016. https://www.igu-cge.org/wp-content/uploads/2019/03/IGU_2016_eng_ver25Feb2019.pdf.

11. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», 2020. https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf.

12. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти» № 776 від 16.07.2018 р. <https://mon.gov.ua/ua/npa/prozatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.

13. Шаблій О. І. Нові тенденції геопросторової організації інформаційного суспільства. Географічна наука і практика: виклики епохи: матеріали міжнар. наук. конференції, присвяченої 130-річчю географії у Львівському університеті (м. Львів, 16–18 травня 2013 р.): у 3-х т. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. Т. 1. С. 25–30.

14. Проект Стандарту вищої освіти України другого (магістерського) рівня, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями), 2023. <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-standartu-vishoyi-osviti-zi-specialnosti-014-serednya-osvita>.

15. Котик Л. І. До проблеми нових засобів навчання географії у вищій школі // Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (28-29 травня, 2020 р., м. Полтава). Полтава: Астроя, 2020. С. 230-232.

References:

1. Dubaseniuk, O.A. (2014). Innovatsii v suchasniy osviti [Innovations in modern education]. Innovatsii v osviti: intehratsiia nauky i praktyky: zb. nauk.-metod. prats / za zah. red. O.A. Dubaseniuk. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. 12-28. [in Ukrainian].

2. Malchykova, D.S., Mezentsev, K.V. (2022). Publichnyi imidzh heohrafiy v konteksti transformatsii standartiv bazovoi serednoi osvity: dosvid Ukrainy i svitu [Public Image of Geography in the Context of Basic Secondary Education Standards Transformation: Ukrainian and World Experience]. Ukr. heohr. zhurn. 2022. №1. S. 53-63. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2022.01.053>. [in Ukrainian].

3. Varakuta, O.M., Varakuta, Kh.O. (2017). Innovatsiini pidkhody do formuvannia zmistu heohrafichnoi osvity v shkoli [Innovative approaches to shaping the content of geographical education at school]. Osvitnii prostir XXI stolittia: realii, novatsii, perspektyvy. Ternopil: Ekonomichna dumka TNEU. 22-26. [in Ukrainian].

4. Topuzov, O. M. (2021). Heohrafichna osvita KhKhI stolittia: perezhivannia [Geographical Education in the XXI century: Reboot]. Heohrafichna nauka ta osvita: perspektyvy ta innovatsii: Zb. mater. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Pereiaslav, 2021. 202-206. [in Ukrainian].

5. Mamchur, O.I., Vanda, I.V., Kotyk, L.I. (2014). Formuvannia systemy suspilno-heohrafichnykh znan v protsesi vykladannia u vishchii shkoli [Formation of a system of human- geographical knowledge in the process of teaching in higher education]. Mizhnarodnyi naukovyi visnyk: zb. nauk. prats. Red. kol.: Artomov, I.V. (holova) ta in. Uzhhorod: DVNZ «UzhNU». Vyp. 2(9). 254-266. [in Ukrainian].

6. Mamchur, O.I., Vanda, I.V., Kotyk, L.I. (2016). Suspilno-geohrafichni dystsypliny: rol u formuvanni profesiinykh kompetentnosti [Human-geographical disciplines: role in the formation of professional competences]. Naukovi zapysky Ternopil'skoho nats. ped. un-tu im. V. Hnatiuka. Serii: heohrafiia. Ternopil: SMP «Taip». № 1. Vyp. 40. 73-81. [in Ukrainian].

7. Mamchur, O.I. (2023). Tradytsiini ta innovatsiini pidkhody do typizatsii krain u shkilmomu krainoznavstvi i rehionoznavstvi [Traditional and innovative approaches to country typification in school country studies and regional studies]. Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii. № 6(20). 494-502. [in Ukrainian].

8. Yakovleva, V.A., Vlasenko, R.P., Andriichuk, T.V. (2023). Metodyka navchannia heohrafi: innovatsiini tekhnologii v protsesi vykladannia heohrafi u bazovii ta profilnii shkoli [Methods of teaching geography: innovative technologies in the process of teaching geography in basic and profiling schools]. Naukovyi visnyk Vinnytskoi akademii bezperervnoi osvity. Serii «Pedahohika. Psykholohiia». Vyp. 3. [in Ukrainian].

9. Dydaktyka heohrafi: monohrafiia (elektronna versiia) [Didactics of geography: monograph (electronic version)]. (2013). Samoilenko, V.M., Topuzov, O.M., Vishnikina, L.P., Dibrova, I.O. Kyiv: NikaTsentr, 2013. 570. [in Ukrainian].

10. International Chapter on Geographical education. 2016. https://www.igu-cge.org/wp-content/uploads/2019/03/IGU_2016_eng_ver25Feb2019.pdf.

11. Profesiinyi standart za profesiiamy «Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel z pochatkovoii osvity (z diplomom molodshoho spetsialista)» (2020). [Professional standard for the professions «Primary school teacher of a general secondary education institution», «Teacher of a general secondary education institution», «Teacher of primary education (with a junior specialist diploma)»]. Retrieved from https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf. [in Ukrainian].

12. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy «Pro zatverdzhennia Kontseptsii rozvytku pedahohichnoi osvity» № 776 vid 16.07.2018 r [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine "On Approval of the Concept of Teacher Education Development" No. 776 of 16.07.2018]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>. [in Ukrainian].

13. Shablii, O. I. (2013). Novi tendentsiyi heoprosorovoyi orhanizatsiyi informatsiynoho suspilstva [New trends in the geospatial organization of the information society]. Heohrafichna nauka i praktyka: vyklyky epokhy – Geographical science and practice: challenges of the epoch: Proceedings of International Scientific Conference, dedicated to the 130th anniversary of geography at Lviv University, (Vols. 1), (pp. 25–30) [in Ukrainian].

14. Proekt Standartu vyshchoi osvity Ukrainy druhoho (mahisterskoho) rivnia, haluz znan 01 Osvita/Pedahohika, spetsialnist 014 Serednia osvita [Draft Standard of Higher Ed-on of Ukraine of the second (master's) level, field of knowledge 01 Education/Pedagogy, spe-ity 014 Secondary Ed. (by subject specialities)]. (2023). Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-projekt-standartu-vishoyi-osviti-zi-specialnosti-014-serednya-osvita> [in Ukrainian].

15. Kotyk, L.I. (2020). Do problemy novykh zasobiv navchannia heohrafi u vyshchii shkoli [On the problem of new means of teaching geography in higher education]. Metodyka navchannia pryrodnychyykh dystsyplin u serednii ta vyshchii shkoli: mater. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (28-29 travnia, 2020 r., m. Poltava). Poltava: Astraia, 2020. 230-232. [in Ukrainian].

Журнал

«Вісник науки та освіти»

*(Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія»,
Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)*

Випуск № 8(14) 2023

Формат 60x90/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2.

Видавець:

Громадська наукова організація «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»
Свідоцтво серія ДК №4957 від 18.08.2015 р., Андріївський узвіз, буд.11, оф 68, м. Київ, 04070.

Підготовлено рекламним агентством
«GoToPrint» Адреса, Україна, Київська обл.,
м. Київ, вул. Льва Толстого, 63
e-mail: gotoprint@gmail.com